

Vzpomínky Karla Hrnčíře sepsány Mikulášem Janoušem:

Češi, zvyklí z Volyně na buchty a bílý chleba, začali pěstovat pšenici. Místní Rusové se jim smáli: “Tady není černozem jako na Ukrajině, tady ani žito neroste”. Čechům rostlo žito i pšenice a i když výnosy byly o něco menší než na Volyni, vyplatilo se tyto plodiny pěstovat. Příčina byla v tom, že u Čechů bylo zvykem, že těžké práce vykonává muž. Žena se stará o domácnost, krmí domácí zvířata (jen když měl muž práci na poli), dojí krávy. Ruský mužik na jaře odcházel do města, kde pracoval většinou jako tesař na stavbách. Vše, co vydělal, prochlatal. Když se na podzim vrátil domů, přivezl ženě šátek a dětem sáček bonbonů. To byl veškerý jeho přínos pro rodinu. Přes zimu se válel na peci, nechal se od manželky živit a na jaře opět odešel “na zárobótok”. Všechny práce v hospodářství vykonávala žena (i když byla těhotná). Tomu pak odpovídala i úroda zemědělských plodin (pěstovaných na výše zmíněných “nudličkách”).

Od zahájení jarních prací na polích až do skončení polních prací na podzim se v zemědělství tvrdě pracovalo od východu do západu slunce. Jen tak bylo možno docílit dobrých výsledků. Po skončení polních prací a vymlácení obilí se prováděly opravy vozů a náradí tak, aby byly připraveny na příští sezonu. Teprve potom mohl sedlák přes zimu odpočívat. Češi ale pracovali i v zimě. Nejen na vesnicích ale i ve městech se topilo dřevem. Češi toho využívali tak, že kupovali od velkostatkáře les na vykácení (tudíž ne pozemek). Káceli stromy, rozřezali na metrová polena a vozili na saních dříví do města. Prodejem dřeva dosti vydělali. Navíc využívali toho, že ve městech obyvatelé drželi krávy a prasata, proto měli starost s velkým nadbytkem hnoje. Platili (pár kopejek) za vyvezení hnoje ze dvora. Ten si Češi vozili na svá pole. Pracovitější Rusové to začali dělat také, ale než vyjeli z města, všechny peníze propili, takže jim zbyl jen ten hnůj.

.....

Na začátku dvacátého století byl pluh znám i v centrálních oblastech Ruska a v každé vesnici alespoň jeden bohatší sedlák pluh vlastnil. Dědeček Hrnčíř se zeptal jednoho Rusa, proč orá rádlím, proč si na orbu nepůjčí od bohatého sedláka pluh na dva dny? Rus odpověděl, že ten „vydřiduch“ za každý den půjčení pluhu vyžaduje láhev vodky! Dědeček na to řekl, že díky vyšší úrodě si bude moci koupit pluh a ještě několik lahví vodky. Rus však oponoval, že to není jisté, zda taková úroda bude!

Přestože všude v Rusku je dostatek dřeva, chlévy se stavěly tak, že střechu nesly sloupy a stěny se dělaly z tyček získaných při prořezu mladého lesa (bylo to podstatně levnější). V takových chlévech v zimě

zamrzala voda. Když se v zimě oteřila kráva, muselo být tele, aby nezmrzlo, umístěno v chalupě. Proto se kráva dvakrát denně zavedla do chalupy, kde se napila, ženská ji podojila a potom se tele mohlo napít mléka. Když se kráva vydělala, lejno se z hliněné podlahy seškráblo lopatou a vyhodilo na dvůr. Podotýkám, že nešlo o nějaký zapadákov na čínské hranici, ale o centrální oblast evropské části Ruska.

Dědeček Hrnčír mi vyprávěl: “Potřeboval jsem něco od Rusa. Když jsem otevřel dveře chalupy, vyvalil se na mne oblak kouře. Překvapením jsem zůstal stát. Ženská ale vykřikla, abych zavřel dveře, protože do chalupy táhne zima (předsíně neexistovaly). Tak jsem dveře přibouchl a dřepnul si. Kouř byl asi metr od podlahy. Vidím, že u pece stojí ženská. Pod stolem bylo telátko. Podsvinčata chrochtala pod palandami. Slyšel jsem děti hrající si na palandách. Zeptal jsem se, je-li doma hospodář. Ozval se mi, válel se na peci. Protože děti neměly boty, chodily čůrat do žlábků za pecí (moč tekla ven dírou ve stěně). Dědeček říkal: „ moje krávy a koně měly lepší podmínky k životu!”

V roce 1914 musel dědeček Karel na frontu. Dvakrát byl raněn. Po vzniku československých legií se stal legionářem..... Domů do Rožďestvěna se Karel Hrnčír vrátil v březnu 1918, když se legionáři rozhodli táhnout přes Rusko a Sibiř do Vladivostoku.

.....

Po skončení občanské války to měli zemědělci těžké. Bolševici přidělili zemědělcům půdu do osobního vlastnictví. Mnozí muži ale své pozemky ihned prodali a prochlastali, takže se z nich stala chudina nádeníků, příležitostně vydělávajících na vodku. Ti, kteří doufali, že se jako zemědělci budou mít dobře a byli ochotni se k tomu cíli dopracovat, nakonec za svou snahu zaplatili krvavou daň. Trh zemědělskou produkcí nebyl plně uvolněn. Kromě odvodu na úhradu daní, museli zemědělci většinu produkce prodat státu za pevně stanovené a velice nízké ceny. Průmyslové výrobky, především oblečení byly pro zemědělce neúnosně drahé.

....

V roce 1927 se obyvatelé Rožďestvěna dozvěděli z novin, že v Moskvě se koná výstava československých zemědělských strojů. Proto téměř všichni chlapi se okamžitě jeli na výstavu podívat. Přijeli však pozdě, v novinách totiž nebylo uvedeno, dokdy se výstava koná. Proto stáli před výstavištěm a jadrně česky nadávali. Nevšimli si, že z brány výstaviště vyšel nějaký pán. Ten, jak je uslyšel, ihned ke skupině přistoupil. Byl to pracovník československého konzulátu v Moskvě. Zeptal se, o co jde a zavedl je do výstaviště. (Všechny exponáty byly dosud na výstavišti.) Potom jim ukázal výstavu a vysvětlil, že mezi československou a sovětskou vládou je uzavřena dohoda o dodávkách zemědělských

strojů do Ruska. Tato dohoda byla pro zemědělce velice výhodná (což v novinách také nebylo uvedeno). Ruská vláda platila za stroje československé vládě zlatými (carskými) rubly. Zemědělci platili sovětské vládě papírovými v oficiálním kurzu deset ku jedné. Na černém trhu měl ale zlatý rubl cenu jednoho tisíce papírových. Dědeček prodal jeden pár koní a tři krávy a za tyto peníze (vezl to v pytlích) kompletně vybavil své hospodářství stroji. Navíc se spojil se svým bratrem a jeho švagrem a koupili si mlýn (s motorem na dřevoplyn). Tak se česká vesnice rázem stala nejbohatší v celé gubernii.

....

Stroje z Čech byly dovezeny v roce 1929, ale blahobyt netrval dlouho. Už v roce 1930 začala kolektivizace zemědělství. Do kolchozu se nikomu nechtělo vstupovat, ale můj dědeček sousedům říkal: “Nezáleží na tom, zda my chceme nebo ne. Jestliže se vláda rozhodla, že kolchozy budou, tak si to prosadí třeba násilím”. Měl pravdu, ale netušil, jakých zruďných metod bude použito. Do vesnic, které nezaložily kolchoz, přijížděli vojáci a požadovali daně ve formě obilí, brambor, masa. Vesničánům vzali, kolik chtěli a nestarali se, co budou jíst a čím na jaře zasejí. Za měsíc přijeli znovu a vzali vše, co našli včetně dobytka a drůbeže. Tak se stalo, že z hladu vymřely celé vesnice. Rusové odhadují, že během kolektivizace zemřelo hladu na dvacet milionů lidí, stejný počet zahynul v lágrech. Byla i řada povstání hlavně na Ukrajině, byla však krvavě potlačena. Ani kolchozy se nestaly takovou záštitou, jak předpokládal můj dědeček. V každé vesnici byli označeni jako “kulaci” ti sedláci, kteří víc pracovali a méně chlastali (abstinenti snad v Rusku ani neexistovali).

Být pracovitým vesničánem se stalo zločinem, proto byli “kulaci” posláni na pět i více let do gulagů, pokud je hned nestříleli. Ruské vesnice tak byly zbaveny lidí, kteří mohli být dobrými organizátory a agronomy. Tyto funkce byly obsazeny línými opilci, většinou “uvědomělými” dělníky, takže na vesnicích zakořenily pravidla a zvyky, kterých se jen tak lehce nezbaví.

Češi si založili kolchoz a předsedou, zvolili mého dědečka. Přestože vzorně plnili vše, co se po nich žádalo, v okresních novinách o nich stále psali jako o kulackém kolchozu. Dědeček v zimě 1931-2 těžce onemocněl, proto na jaře 1932 jel do lázní (před odjezdem se v Moskvě vyfotil s rodinou). V lázních jej zatklí. Za důvod udávali dopisování s československým vyslanectvím souvisejícím s nákupem zemědělských strojů. První měsíc jej vyslýchali ve dne i v noci, dvakrát i třikrát denně. Vyšetřovatelé vyhrožovali zastřelením, bouchali revolvery do stolů a sprostě nadávali. (Bití, týrání elektrickým proudem nebo studenou vodou, temné samoty a znemožnění spánku, začali používat až

koncem třicátých let, když se vrchním šéfem NKVD stal Ježov. Za tři roky byl zlikvidován metodami, které zavedl!). Jeden vyšetřovatel dědečka překvapil výkřikem, aby ze sebe nedělal Švejka. Haškův Švejk byl v městech velice populární, ale dědeček knížku nečetl a to jméno slyšel poprvé v životě, proto nevěděl, co tím vyšetřovatel myslí. Po měsíci výslechy přestaly a dědeček si už myslel, že na něj zapomněli, že ve vězení zemře a věznitelé nebudou vědět, kdo jim to chcípí. Sedm měsíců po zatčení jej ale znovu předvedli jako k výslechu. Tentokrát ale byli tam tři vyšetřovatelé a žrali vařenou slepici. Jeden strčil před dědečka papír (byl to list vytržený ze sešitu A5 a přetržený napůl) a řekl: "Podepiš to". Dědeček měl vzdělání tři třídy vesnické školy a tak si přečetl, co tam bylo napsáno. Tak se dozvěděl, že za špionáž pro Československou republiku je odsouzen na deset let vyhnanství ve "výchovném táboře" (tak se oficiálně nazývaly koncentráky). Když dědečkovi trest skončil, byla válka, proto automaticky (opět bez soudu) zůstal v lágru do podzimu 1945, takže jeho "převychování" trvalo třináct a půl roku...

Teror postihl nejen úspěšné sedláky. Když dědečka zatkli, babičku s dětmi Kol'jou, Libuší a Vladimírem (16, 14 a 12 let), vyhnali z domova, v čem byli oblečeni a nedovolili vzít žádné věci ani peníze. Nikdo jim nepomohl a tak šli pěšky do Kalugy, kde bydlela dcera Naďa vdaná za Viktora Švihlíka. Někteří vesničani říkali: „Dobře jim tak, hamounům“. Jenže za pár dní bylo zatčeno dvacet osm mužů (z dvaadvaceti chalup, jen jeden totální blb nebyl zatčen) a byli odsouzeni na tři až pět let. Polovina se jich z gulagů nevrátila (z těch, kteří dostali pět let ani jeden). NKVD (policajti), kteří zatýkali a dělali domovní prohlídky, kradli rodinám zatčených peníze a cennosti. Nejvíce je zajímalo zlato, proto se ptali: „zolotiško jest?“! Kolchoz byl rozpuštěn a zemědělské stroje rozdány sousedním kolchozům. Protože s nimi neuměli zacházet a také nikoho nenapadlo stroje pravidelně čistit a mazat, brzo se všechny porouchaly. Kolchozníci stroje rozebrali a vzali si domů každý nějakou součástku, ozubené kolo nebo hřídel, aby z toho něco měli! (V prosinci 1941 Němci postoupili až k řece Oka takže Rožďestvěno bylo na pár dní okupováno. Při ústupu Němci vesnici vypálili.)